

Το εορτολογικό περιεχόμενο της Ινδίκτου

Ορθοδοξία / Οικουμενικό Πατριαρχείο

Παναγιώτης Σκαλτσής, Καθηγητής Τμήματος Θεολογίας Α.Π.Θ.

[Προηγούμενη δημοσίευση: <https://www.pemptousia.gr/?p=171382>]

Την παράδοση αυτή ανακεφαλαιώνει ο άγιος Νικόδημος ο Αγιορείτης, ο οποίος μνημονεύει τρεις λόγους για τους οποίους η Εκκλησία εορτάζει την Ινδικτιώνα: α) «Επειδή και αυτή είναι αρχή του χρόνου», β) «Επειδή και κατά την σημερινή ημέραν, επήγεν ο Κύριος ημών Ιησούς Χριστός μέσα εις την Συναγωγήν των Ιουδαίων, και εδόθη εις αυτόν το βιβλίον του Προφήτου Ησαΐου ...» γ) «ίνα δια μέσου της υμνωδίας και ικεσίας, όπου προσφέρομεν εις τον Θεόν εν τη εορτή ταύτη, γένη ο Θεός ίλεως εις ημάς, και ευλογήση τον νέον χρόνον, και χαρίση τούτον εις ημάς ευτυχή και γεμάτον από όλα τα σωματικά αγαθά. Και ίνα φωτίση τας διανοίας μας, εις το να περάσωμεν όλον τον χρόνον καθαρώς και με αγαθήν συνείδησιν, και εις το να ευαρεστήσωμεν τω Θεώ, με την φύλαξιν των εντολών του. Και ούτω να τύχωμεν των εν ουρανοίς αιωνίων αγαθών» [24].

2) Όσον αφορά τώρα το λειτουργικό και εορτολογικό περιεχόμενο της εν λόγω εορτής με τις τόσο βαθιές μέσα στην ιστορία ρίζες, παρατηρούμε τα εξής:

α) Οι πρώτες μαρτυρίες για τη λειτουργική συγκρότηση της Ινδίκτου δεν είναι παλαιότερες του 8ου μ.Χ. αι. Η αναζήτηση ανάλογων πληροφοριών στα δύο περί της αρχής της Ινδίκτου κείμενα του ιερού Χρυσοστόμου δεν προσφέρει τίποτε στην έρευνα, αφ' ενός μεν διότι είναι ψευδεπίγραφα, αφ' ετέρου δε διότι κινούνται καθαρά σε πνευματικό επίπεδο. Γίνεται δηλαδή λόγος περισσότερο για τη σπουδαιότητα που αποκτά η αρχή του νέου ενιαυτού με τον εορτασμό των καλλινίκων μαρτύρων• «έδει τον κύκλον του έτους τω των μαρτύρων κοσμηθήναι στεφάνω• Αυτοί γαρ εισι πάσης ευφροσύνης τω γένει παραίτιοι οι γενναίοι του Χριστού στρατιώται»[25]. Γίνεται επίσης ιδιαίτερα λόγος για τα του Χριστού και Θεού θαύματα, τα οποία «δια την εμήν σωτηρίαν άνθρωπος γεγονώς εξετέλεσεν»[26].

Μένουμε λοιπόν έτσι στον 8ο αι. και στην πρώτη μαρτυρία περί του ευαγγελικού αναγνώσματος της εορτής που μας διασώζει ο άγιος Θεόδωρος ο Στουδίτης (τέλη 8ου-αρχές 9ου αι.). Στην 24η Κατήχησή του γράφει συγκεκριμένα• «Αδελφοί και πατέρες, αρχή του ενιαυτού εισελήληθεν ήδη, εν η Ευαγγέλιόν εστιν αναγινωσκόμενον εν τούτοις• 'Πνεύμα Κυρίου επ' εμέ, ου είνεκεν έχρισέ με, ευαγγελίσασθαι πτωχοίς απέσταλκέ με, ιάσασθαι τους συντετριμμένους την καρδίαν, κηρύξαι αιχμαλώτοις εν αφέσει, κηρύξαι ενιαυτόν δεκτόν' (Λουκ. 4, 18-

19)»[27]. Ο άγιος Θεόδωρος καταγράφει προφανώς μία παράδοση. Εάν λάβουμε υπ' όψιν ότι το σύστημα των αναγνωσμάτων διαμορφώθηκε από τον 5ο-7ο μ.Χ. αι., δεν αποκλείεται η συγκεκριμένη περικοπή να είχε ενταχθεί στην εορτή της Ινδίκτου κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου. Το Ευαγγέλιο του Λουκά άλλωστε αναγινώσκεται από τα μέσα Σεπτεμβρίου και είναι ταυτισμένο με το «νέον έτος» το οποίο αρχικά, όπως είδαμε, ξεκινούσε από την 23η Σεπτεμβρίου[28].

Ο άγιος Θεόδωρος ο Στουδίτης μας δίδει και μίαν άλλη ενδιαφέρουσα πληροφορία περί κοινού μνημοσύνου, την ημέρα της Ινδίκτου, όλων των κεκοιμημένων, όπως ακριβώς γίνεται και κατά την εορτή της Πεντηκοστής[29]. Συνήθεια των Στουδιτών επίσης ήταν κατ' έτος να αγοράζει ο καθένας, ανάλογα με τις δυνατότητές του, εντάφια για την κήδευση «των απρονοήτων σκηνωμάτων, ειτ οὖν νενεκρωμένων, και εκ πενίας η εκ ξενιτείας μη εχόντων πως εκκομίζεσθαι και ενθάπτεσθαι εν ταύτη τη βασιλευούση των πόλεων»[30]. Κήδευαν, δηλαδή, δωρεάν όσους πέθαιναν και ήταν φτωχοί η από ξένη περιοχή και δεν είχαν κανένα να ενδιαφερθεί για τις επιθανάτιες φροντίδες των. Το νεκρικό αυτό στοιχείο πέρασε και σε μεταγενέστερες σχετικές με την Ίνδικτο ευχές, δείγμα της επίδρασης της Στουδιτικής παράδοσης στη διαμόρφωση και το περιεχόμενο της εν λόγω εορτής.

[Συνεχίζεται]

[24] Νικοδήμου του Αγιορείτου, Συναξαριστής των δώδεκα μηνών του ενιαυτού, τομ. Α , εκδ. «Δόμος», σσ.3-6. Βλ. και Π.Γ. Νικολοπούλου, «Ινδικτιών», Θρησκευτική και Ηθική Εγκυκλοπαίδεια, στ. 899-900.

[25] Ιωάννου Χρυσσοστόμου, Εις την αρχήν της Ινδικτιώνος, και εις μάρτυρας, και εις αιμόρρουν (Spuria), PG 59, 575-577.

[26] Ιωάννου Χρυσσοστόμου, Εις την αρχήν της Ινδίκτου, PG 59, 674.

[27] Θεοδώρου Στουδίτου, Έργα 2, Μικρά Κατήχησις, εκδ. «Ορθοδόξου Κυψέλης», Θεσσαλονίκη 1984, σ.71.

[28] Ιωάννου Μ. Φουντούλη, «Το σύστημα των αγιογραφικών αναγνωσμάτων στην Ορθόδοξη Λατρεία. Πλεονεκτήματα, μειονεκτήματα, δυνατότητες βελτιώσεως», εν Ιερουργείν το Ευαγγέλιον. Η Αγία Γραφή στην Ορθόδοξη Λατρεία. Πρακτικά Ε Πανελληνίου Λειτουργικού Συμποσίου Στελεχών Ιερών Μητροπόλεων [Σειρά Ποιμαντική Βιβλιοθήκη -10], Αθήνα 2004, σ. 73.

[29] Θεοδώρου του Στουδίτου, Επιστολαί, Ι, PG 99, 953B.

[30] Θεοδώρου του Στουδίτου, ο.π., PG 99, 953A.

<http://bit.ly/2yJuxrQ>